

Vystomojo bendradarbiavimo platformos pozicija ir siūlymai dėl COVID-19 pandemijos įtakos vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimui

2020 m. gegužės mėn.

Koks gali būti COVID-19 pandemijos poveikis besivystančioms ekonomikoms?

Dar anksti sakyti, kiek truks ši pandemija, ar bus pakartotinių jos stadijų, ar pavyks viską suvaldyti ir balansuoti globaliai, kiek žmonių bus sergančių ir kaip tai sąlygos vystomojo bendradarbiavimo politiką, prioritetus ir humanitarinės pagalbos poreikį bei situaciją pažeidžiamiausiuose regionuose.

COVID-19 krizė akivaizdžiai parodo, kad mes visi esame tarpusavyje susiję ir vienas nuo kito priklausomi. Virš 22 tūkst. pilietinės visuomenės organizacijų visame pasaulyje apimantis tinklas „Forus International“ skelbia: „Šiandien jau suprantame, jog mūsų gerovė priklauso nuo daugybės veiksnių, kurių nebuvimas kelia grėsmę visų mūsų išlikimui. Ši tarpusavio priklausomybė, išryškėjusi krizės metu, rodo, jog nesant globalaus atsako, bus be galo sunku įveikti pandemiją“. [1] Šia idėja remiasi ir vystomasis bendradarbiavimas bei humanitarinė pagalba: kiekvienas veiksmas turi atoveiksmį - padėdami kitiems, padedame ir sau. Reikia nepamiršti, kad vystomasis bendradarbiavimas ir humanitarinė pagalba nėra tik finansinis davinytis, bet ir solidarumo, diplomatijos bei valstybių bendradarbiavimo išdava.

[1] *The importance of international cooperation in combating COVID-19*, Forus International, April 8, 2020. <<http://www.forus-international.org/en/news/the-importance-of-international-cooperation-in-combating-covid-19>>

Šiuo neramumų laikotarpiu raginame nepamiršti 2004 m. Lietuvos prisiimto įsipareigojimo dėl oficialios paramos vystymuisi teikimo ir atkreipti dėmesį į Lietuvos Respublikos vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos įstatymo Nr. XII-311 3 straipsnyje minimus Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo tikslus:

- 1) prisidėti prie pasaulinių skurdo mažinimo besivystančiose valstybėse pastangų ir kitų Jungtinių Tautų (toliau – JT) paskelbtų vystymosi tikslų įgyvendinimo;
- 2) prisidėti prie demokratijos, saugumo ir stabilumo erdvės, tvaraus vystymosi plėtojimo valstybėse partnerėse;
- 3) prisidėti prie žmogaus teisių ir lyčių lygybės plėtojimo valstybėse partnerėse;
- 4) stiprinti politinius, ekonominius, socialinius ir kultūrinius ryšius su valstybėmis partnerėmis;

Šiuo laikotarpiu ypatinga grėsmė kyla skurdžiausiems ir krizėms mažiausiai atspariems regionams, kuriuos ši krizė palies stipriausiai - tai regionai, kuriuose žmonės gyvena žemiau skurdo ribos, turi ribotas galimybes naudotis sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos tinklais, dirba neformaliajame sektoriuje, taip pat regionai, kuriuose apsistoję pabėgėliai ir perkeltieji gyventojai. Kokybiškos sveikatos priežiūros paslaugos ir socialinės apsaugos teisės pandemijos nesustabdys, tačiau tai gali būti pagrindinės problemos sprendimo priemonės, užkertančios kelią žmonėms atsidurti ekstremalaus pavojaus rizikoje. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO) pabrėžia, jog oficiali parama vystymuisi (OPV) yra itin svarbi priemonė kovojant su COVID-19 sukelta krize. EBPO tvirtina, jog OPV biudžeto palaikymas yra vienas pagrindinių būdų remti vyriausybes ir bendruomenes šalyse-partnerėse pandemijos metu. [2]

[2] *TACKLING CORONAVIRUS (COVID-19) - Contributing to the global effort*, OECD, April 9, 2020. <<https://www.oecd.org/dac/development-assistance-committee/daccovid19statement.htm>>

Europos pagalbos ir plėtros nevyriausybinų organizacijų konfederacija (angl. CONCORD) kreipėsi į ES institucijas ir šalis nares skatindama aktyviau dirbti siekiant įgyvendinti paramos vystymuisi įsipareigojimus. [3] Siekiant paremti šalis, neproporcingai nukentėusias nuo koronaviruso pandemijos, CONCORD ragina mobilizuoti naujus resursus ir pasiekti 0,7% tikslą bei iškelti jį prioritetiniu naujajame ES septynerių metų biudžete 2021 – 2027 m.

Raginame sprendimų priėmėjus laikytis Lietuvos įsipareigojimų, prisiimtų dar 2004 m., dėl oficialios paramos vystymuisi ir šiuo laikotarpiu toliau kokybiškai ir efektyviai plėtoti ir veikti vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos srityje. Lietuva turi užtikrinti, kad būtų išlaikyta oficiali pagalba vystymuisi ir ji būtų pasiekama toms šalims ir žmonėms, kuriems jos labiausiai reikia.

Siūlome:

- 1) Svarstyti galimybę sutelkti neatidėliotiną finansavimą, kad gebėtume paremti skurdžiausias šalis reaguojant į tiesioginę krizę.
- 2) Raginame tarptautiniuose įsipareigojimuose inicijuoti, prisidėti ar palaikyti susitarimus dėl naujų mechanizmų, skirtų ilgalaikiam šios krizės ekonominio poveikio sušvelninimui skurdžiausiose šalyse.
- 3) Įvertinti ir optimaliai suderinti nacionalinius vystomojo bendradarbiavimo, humanitarinės pagalbos ir taikos palaikymo prioritetus, siekiant kiek įmanoma labiau sušvelninti pandemijos ir krizės poveikį šalyse partnerėse.
- 4) Skatinti ilgalaikes Lietuvos partneres vystomojo bendradarbiavimo srityje ir humanitarinės pagalbos gavėjas - šalis partneres - atkreipti dėmesį į civilinės registracijos sistemą, pabrėžiant, kad tikslus COVID-19 virusu užsikrėtusiųjų ir nuo jo mirusių asmenų skaičius, pateikiamas oficialiuose valstybės pranešimuose, yra labai svarbus norint suprasti pandemijos plitimą ir poveikį. Tai būtina siekiant nukreipti reikalingas humanitarinės pagalbos ir vystomojo bendradarbiavimo paslaugas ir priemones tiems, kuriems jos labiausiai reikia.

[3] *It's not the end, it's just the beginning: With COVID-19, now is the time to boost aid*, CONCORD Europe, April 17, 2020. <<https://concordeurope.org/blog/2020/04/17/its-just-the-beginning-with-covid-19-now-is-the-time-to-boost-aid/>>

Šios krizės akivaizdoje sąžiningos prekybos gamintojai taip pat imasi atitinkamų veiksmų, siekdami užtikrinti darbuotojų sveikatą ir gerovę: vyresnio amžiaus darbuotojai skatinami likti namuose, jiems suteikiamos finansinės kompensacijos, darbuotojai išleidžiami apmokamų atostogų, jiems teikiamos reikalingos apsaugos priemonės, rengiami mokymai, gamintojai teikia paramą ir produktų davinius kaimyniniams rajonams ir labiau pažeidžiamoms bendruomenėms, kai kuriais atvejais perorientuoja savo verslą.

Pasaulio bankas įspėja, kad COVID-19 pandemija vartojimo produktų rinkoje sukels ilgalaikių pokyčių. [4] Transporto išlaidos gali padidėti dėl papildomų reikalavimų pasienyje. Didesnės prekybos kainos specifiškai paveiks žemdirbystės ir tekstilės rinką. Tam tikri atsargų valdymo sprendimai gali paveikti prekybos srautus ir globalias kainas.

Vartotojus skatiname:

- Rinktis **vietinės gamybos prekes ir produktus, ypač paremiant smulkiuosius Lietuvos ūkininkus.**
- Rinktis **sąžiningos prekybos produktus** ar kitus produktus, turinčius **etiškos gamybos ženklus** ir taip paremti smulkius ūkininkus ir verslininkus, kurie šios krizės akivaizdoje yra kur kas labiau pažeidžiami nei didmeninės prekybos atstovai.

Artimiausi mėnesiai sukels daug iššūkių visiems, tačiau sunkiausia bus tuose regionuose, kurie jau yra paveikti stichinių nelaimių, karinių konfliktų, įvairių neigiamų socialinių ir ekonominių vystymosi faktorių. Raginame užtikrinti, kad būtų išlaikyta ne mažesnė nei prieš krizę oficiali pagalba vystymuisi ir ji būtų pasiekama toms šalims ir žmonėms, kuriems jos labiausiai reikia. Tik tvarus ir efektyvus vystomasis bendradarbiavimas ir tarptautiniai santykiai padės įveikti šią ir kitas būsimas krizes.

[4] *A Shock Like No Other: Coronavirus Rattles Commodity Markets*, World Bank, April 23, 2020. <<https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/04/23/coronavirus-shakes-commodity-markets>>

Pozicija parengta Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamo projekto „Humanitarinė pagalba ir vystomasis bendradarbiavimas“ metu.

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (LR SADM) parama šios pozicijos parengimui nereiškia jų pritarimo turiniui, už kurį atsakingi jo autoriai. LR SADM negali būti laikomi atsakingi už leidinyje pateikiamos informacijos naudojimą.

